

נשים רוצות אחריות וביטחון סוציאלי, גברים רוצים עצמאות ויוקרה

מחקר שנערך באוניברסיטה העברית במשך 20 שנה מביא בשורות רעות וטובות בנוגע לפערים בשוק העבודה: נשים אמנם נוטות עדיין לבחור בתפקידים הקשורים לטיפול או להדרכה, וגברים מעדיפים מקצועות טכניים - אך השיקולים שמנחים נשים בבחירת המקצוע השתנו: הן כבר לא מחפשות רק פרנסה, אלא גם מימוש עצמי, קריירה ושכר • "אין בעיה בכך שנשים נוטות למקצועות מסוימים, וגברים לאחרים. הבעיה היא בתגמול החברתי הנמוך שניתן למקצועות הנשיים"

הילה ויסברג

נשים ישראליות קצי רוי הישגים רבים בשוק העבודה ב-20 השנים האחרונות: הן התקדמו לעמדות ניהול בכירות, הגדילו ב-30% את שיעור השתתפותן בשוק העבודה ונהפכו לרוב בקרב הסטודנטים למשפטים ולרפואה. עם זאת, הן עדיין פונות לעיסוקים הנחשבים באופן מסורתי לנשיים, בהם חיי נוכד ורווחה, ומשתכרות בממוצע 34% פחות מגברים. האם בעתיד נראה שוק עבודה מאוזן יותר?

ההעדפות המקצועיות של נשים וגברים ב-1990 וב-2010, מצא שבתחומים רבים הפערים הצטמצמו במידה ניכרת, ואף נמחקו. המחקר התבסס על ניתוח העדפותיהם של 37 אלף צעירים בני 18-30, שדירגו את העדפותיהם לפי 31 שיקולים רלוונטיים למקצוע כסולם של 1 עד 5. מהשוואת דירוגי ההעדפות העדכניים עם אלה שניתנו בידי צעירים ב-1990, עולה כי נשים נותנות כיום משקל גדול יותר לשיקולים שנחשבו בעבר גבריים. בקריטריונים כמו עצמאות, אחריות, שכר, עבודה עם מחשבים, אפשרויות קידום, יוקרה וסמכותיות, הדירוג שנתנו הנשים עלה ב-17% עד 50%, בעוד אצל גברים שיעור העלייה היה נמוך יותר, או אף ירד. ייתכן כי הדבר נובע מכך שגברים העניקו לשיקולים אלה

דירוג גבוה מלכתחילה. בשיקולים כמו אחריות, סמכותיות, הכנסה, ניהול והשאיפה לגיוון בעבודה, הפערים בין נשים לגברים נעלמו או הצטמצמו לחצי. שיקולים נוספים שבהם הפערים הצטמצמו הם ניהול משא ומתן (פער של 28% בין גברים לנשים ירד ל-17%), ניהול ופיקוח (מ-31% ל-17%), רצון להשתמש ביכולת טכנית (מ-72% ל-58%) וביכולת מספרית (מ-57% ל-37%). "המחקר מראה כי נשים מצמצמות פערים מול גברים בהעדפות המקצועיות שלהן, ובצורה זו מחזקות את מעמדן בשוק העבודה", מסביר גתי. "גברים ונשים נטו להעדיף שיקולים המבטאים ערכים של אינדיבידואליזם והגשמה עצמית, אבל נשים הראו עלייה גדולה יותר מגברים בהעדפת שיקולים אלה, מה שיכול להצביע על השתדרותן מסטריאוטיפים חברתיים מסוימים ונכונותן לבחור מקצוע לפי העדפה אותנטית, ולא על פי מוסכמות חברתיות. המחקר מוכיח כי נשים לא מסתפקות כבעבר בנורמה לצורכי פרנסה, אלא רוצות

לפתח קריירה ולהביא את עצמן לידי ביטוי. המגמה נראית בשטח, והעובדה שכיום מרבית המנכ"לים בבנקים הגדולים הם נשים, וכך גם נגידות בנק ישראל, תעצם להעריך את התופעה". עם זאת, המחקר מראה גם שהפערים המסורתיים בבחירות המקצועיות נשמרים. כך, למשל, גברים עדיין מעדיפים יותר שימוש בכוח הכנסה (שכר), שימוש במחשבים, שימוש במכשירים ובחומרים, ניהול ופיקוח, משא ומתן, אפשרויות קידום ועצמאות, ואילו נשים מעדיפות יותר יכולות של מתן טיפול נפשי או טיפול גופני בבני אדם ושימוש ביכולת אמנותית.

נשים מתמקחות פחות על שכר

ככמה מהשיקולים הקובעים את בחירת המקצוע חל מהפך ב-20 השנים האחרונות. כך למשל, ב-1990 גברים העדיפו יותר מנשים שעות עבודה גמישות, ואילו כיום התמונה הפוכה. "סיבה אפשרית לכך היא שב-1990 נשים עבדו

ממילא במשרות חלקיות או מצומצמות יחסית, ועבודה גמישה היתה מצרך נדיר", מסבירים החוקרים. גם בשיקולים של גיוון בעבודה ושימוש ביכולת ארגונית חל מהפך לטובתן של נשים, והן נותנות משקל גדול יותר לשיקולים האלה לעומת גברים. השיקולים לבחירת מקצוע שבהם הפער בין המינים גדל הם הוראה והדרכה (פער של 13% לטובת נשים), מתן שירותים בקהילה (40%), שימוש ביכולת מילולית (12%), ביטחון תעסוקתי ותנאים סוציאליים (מוגדר במחקר כביטחון סוציאלי; פער של 16%) ועבודה עם קהל (31%). גברים עדיין מעדיפים יוקרה (18%), נסיעות מרובות (19%), עבודה בשעות לא קוננוציונליות (22%) ושימוש ביכולת אנליטית (15%).

"ד"ר מיכל פונקל, מרצה בכירה במחלקה לסוציולוגיה ואנתרופולוגיה באוניברסיטה העברית, מסכימה שנשים החיבו בשנים האחרונות את ההעדפות התעסוקתיות שלהן, אבל לדעתה "אין בעיה בכך שנשים נוטות למקצועות מסוימים, וגברים

לאחרים. הבעיה היא בתגמול החברתי הנמוך שניתן למקצועות הנשיים. אני לא חושבת שהשאיפה היא שהבחירות של נשים ושל גברים יהיו זהות, אלא שהחברה תעריך ותתגמל את שני סוגי המקצועות באותה מידה".

ד"ר רונית קרק, מומחית למגדר וארגונים באוניברסיטת בר

אילן, מוסיפה שהעובדה שני

שים מעוניינות להתברג בכך

קצועות הנחשבים לגבריים לא

בהכרח מעידה על התקדמות או

על צמצום פערים, אלא על כך

שנשים מבינות שאלה המקצועות

המתגמלים. "בקיבוצים נהגו לומר

שהמוצר היקר ביותר של הקיבוץ

הוא הילדים, אבל אז, כשהקיי

בוצים הופרטו, הגנת השתכרה

הרבה פחות ממנהל המפעל", היא

אומרת. "מכיוון שגם נשים מערי

ניינות במקצוע שגלויים לו יוקרה

ושכר מכובד, הן נוטות לאמץ ערי

לם ערכים המיוחס לגברים. הבר

עיה המהותית לא נפתרה. לאיזו

חברה ניהפך אם כל פסיכולוג או

מורה בפרוטנציה יותר על הכיוון

הזה רק מכיוון שהוא לא מציע

תגמול סביר? השאיפה היא שני

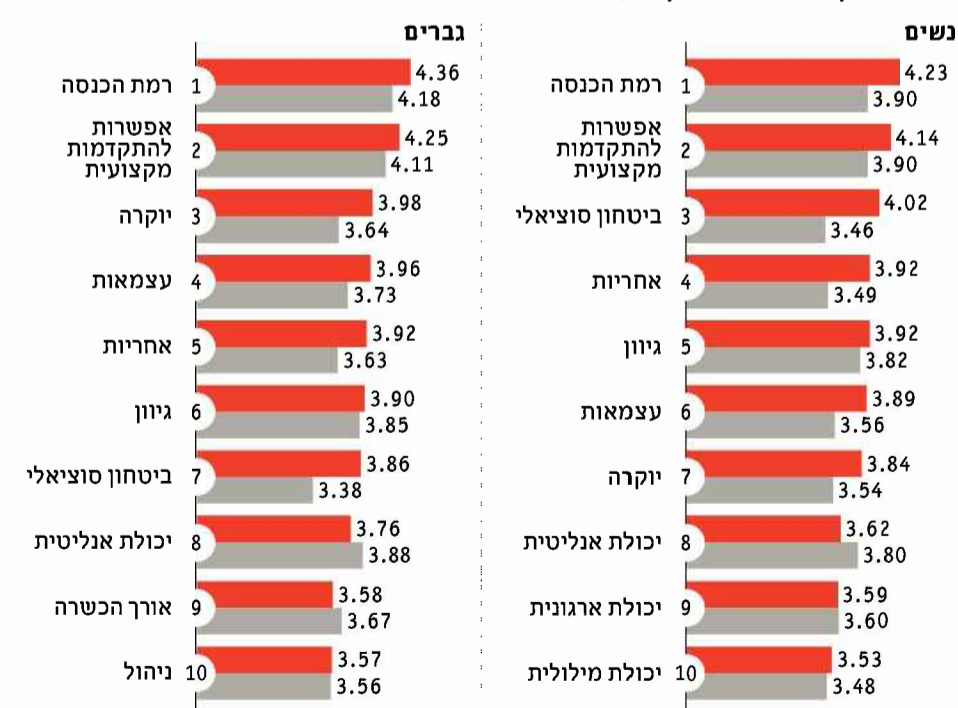
ראה בעתיד שוק עבודה מאוזן

יותר, שבו לא רק נשים יתקרבו

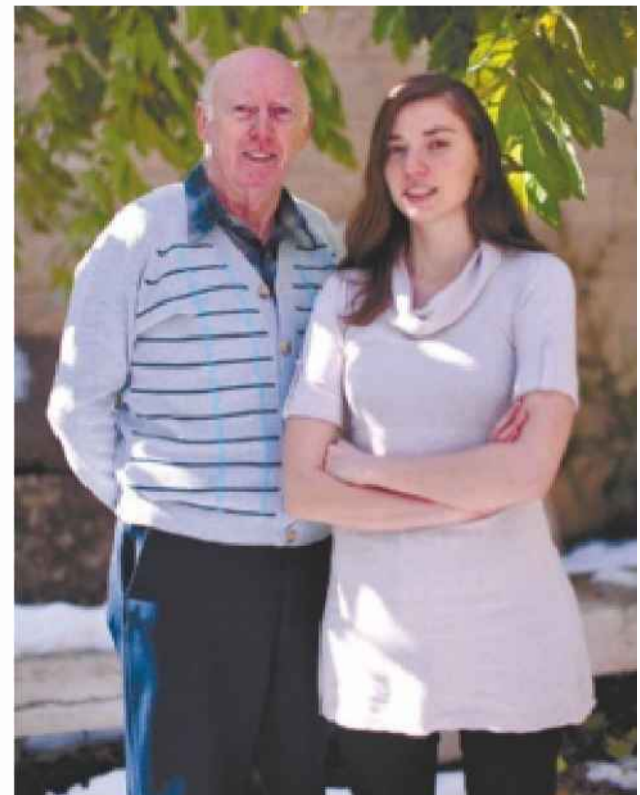
לגברים - אלא גם להפך".

הפערים בבחירת מקצוע מצטמצמים

דירוג השיקולים בבחירת מקצוע, בסולם של 1-5

מקור: מחקרם של מאיה פרץ ואיתמר גתי, האוניברסיטה העברית

מאיה פרץ ואיתמר גתי. האם בעתיד נראה שוק עבודה מאוזן יותר? צילום: אמיל סלמן

מה נשים מחפשות כשהן בוחרות מקצוע?

26.86x21.18	2/2	29 עמוד	הארץ - the marker	19/12/2013	40205581-5
80039					

רונית קרק: "בקיבוצים נהגו לומר שהמוצר היקר ביותר של הקיבוץ הוא הילדים. אבל אז, כשהקיבוצים הופרטו, הגוננת השתכרה הרבה פחות ממנהל המפעל"

בעוד נשים שאינן אמהות דירגו פרמטרים אלה בעדיפות נמוכה יותר.

"במחקר שערכה טובה שקר מאוניברסיטת בריאילן על זריות משכילים ללא ילדים, נמצא שגברים מתאימות את הקריירה לאמהות העתידית שלהן, וגברים כלל לא חושבים על כך שאבהות תשפיע על הקריירה העתידית", מוסיפה פרנקל. "כלומר, נשים מביאות בחשבון את אמהותן, הקיימת או הפוטנציאלית, בעוד אבהות אינה משחקת תפקיד דומה בעבור גברים. נשים אמנם עושות זאת כיום במידה פחותה מהאמהות שלהן, אבל המוטיב עדיין רומנטי-ננטי. באיזשהו מקום, נשים מוותרות מראש".

על יחסן של נשים לכסף ואומרת פרנקל: "חוסר היציבות הכלכלית שהלך וגדל בשנים האחרונות הביא לכך שגברים כיום חייבות לעבוד, והשכר חשוב להן יותר מבעבר, אבל המסר של הדיבור כלפיהן נותר כפול: כשהן נשואות, לא מצפים מהן להביא את הכסף הגדול, אבל במצב של גירושין או של רווקות - מצפים מהן לעבוד כמו גברים. הדיבור נגס הזה, לצד הקשיים הכלכליים, מביאים למצב שבו נשים מייחסות יותר חשיבות לכסף, אבל זו עדיין לא אותה חשיבות שגברים מייחסים לכסף".

ממצאי המחקר מצביעים לא

ההתייחסות השונה שיש לגברים ולנשים לכסף, מסבירה פרנקל. "נשים מתאימות את הציפיות שלהן למקצוע ולמצויאות. הן מראש מנמיכות ציפיות ביחס לשכר. זו איזו הבנה בלתי מדוברת של המצב".

המחקר מצא שנשים גם פחות מעוניינות להידרש לניהול משא ומתן בעבודה העתידית שלהן לעומת גברים. ניתן להסיק שהן גם פחות מתמקדות על שברן. פרנקל: "כן, מחקרים רבים מראים שנשים פחות מתמקחות על שכר, וזו אחת הסיבות לפערי השכר".

שלא במפתיע, המחקר מצא שנשים נותנות מש"קל גרול יותר לפרמטרים כמו ביטחון תעסוקתי ושעות עבודה גמישות - בהשוואה לגברים. גם מחקר שערכה פרנקל על נשים בהייטק כבר לפני עשור העלה תוצאות דומות, וקושר בין בחירת משרה נוחה לבין אמהות. המחקר נערך אחרי שהתפורר צצה בועת ההייטק, ונשים אז ריווחו שהן מעוניינות במשרות המקנות ביטחון תעסוקתי. נוסף על כך, אמהות ייחסו חשיבות גדולה יותר לפרמטרים המאפשרים להן לשלב בין קריירה לאמהות, כמו קרבה לבית, שעות עבודה גמישות ועבודה מהבית -

איור: אילה טל

עם עצמאות ואחריות. אצל נשים האחריות מדורגת במקום הרביעי והשיקול החמישי הוא גיוון. שייקולים מסוימים קיבלו דירוג גבוה יותר אצל גברים - שכר למשל. "הפער הזה מבטא היטב את

במקום הראשון והשני אצל גברים ונשים כאחד הם רמת הכנסה ואפי שרריות התקדמות במקצוע. למקום השלישי בדירוג הנשי הגיע ביטחון סוציאלי, בעוד אצל גברים השיקול השלישי הוא יוקרה, ולאחריו מופיי

חרף ההבדלים בהעדפות של גברים ונשים, המחקר מצא חפיפה גבוהה בין חמשת השיקולים שקיב"ל את הדירוג הגבוה ביותר על ידי נשים לבין אלה שדורגו במקומות הראשונים בידי גברים. השיקולים

רק על הבדלים בהעדפות המגדריות, אלא גם על שינויים שחלו במעמדם של מקצועות וכישורים שונים ב-20 השנים האחרונות. כך למשל, מקצועות הידע התחזקו ונהפכו לנחשקים יותר, בעוד המ"קצועות הפיסיים, כמו גם תחומי הייעוץ, נחלשו. ההעדפה למקצועות הכרוכים במתן ייעוץ, הדרכה והוראה ועבודת צוות פחתה (אצל גברים יותר מאשר אצל נשים), ואילו ההעדפה לשיקולים כמו יוקרה, עצמאות, אחריות, הכנסה והתקדמות מקצועית עלתה בע"שרות אחוזים.

"גם גברים וגם נשים מעדיפים ניינים במקצועות ניהוליים שלא נדרשת בעבורם הכשרה ארוכה ושמציעים התקדמות מקצועית מהירה", אומר גתי, "ההנטייה הזאת משתקפת בהעדפות הלימודים בשנים האחרונות. צעירים רוצים ללמוד מינהל עסקים ותחומים משיקים כמו שיווק, מימון ופרסום, בעוד הביקוש למקצועות מדעי הטבע והמדעים המדויקים, כמו גם מדעי הרוח, פוחת".

"השינוי שחל ב-20 השנים האחרונות בהעדפות המקצועיות של צעירים מבטא את השינויים הערכיים שחלו בחברה הישראלית, שנהפכה לקפיטליסטית הרבה יותר", מסכמת קרק. "גם גברים וגם נשים מאמצים את הערכים האלה, שמשמעותם התייחסות רכזת בעצמי על חשבון המשפחה, החברה, האחר. כשמישהו אומר שהוא מעוניין לעבוד בשעות לא קונוונציונליות או בעבודה מרובת נסיעות, הוא מביא בחשבון שכל הנראה הוא לא יבלה הרבה עם המשפחה שלו. האם אלו בטרות טובות? כנראה שלא".

hila.weissberg@themarket.com